1.02 PREGLEDNI ZNANSTVENI ČLANEK
DOI: https://doi.org/10.56420/Kronika.74.3.18
CC BY-SA

Metka Fujs*

Pripadniki Rdeče armade, mobilizirani na območju današnje Ukrajine, padli v Prekmurju aprila in maja 1945

IZVLEČEK

V zaključnih bojih druge svetovne vojne aprila in maja 1945 je v Prekmurju padlo tudi več sto vojakov Rdeče armade, katerih posmrtne ostanke so leta 1962 prenesli iz začasnih grobov v skupno grobnico v Murski Soboti. Od 516 pokopanih jih je bilo do sedaj poimensko identificiranih 448. Mobilizirani so bili na območju celotne Sovjetske zveze in so pripadali različnim narodom. V članku je posebej izpostavljenih 146 vojakov, ki so bili mobilizirani na območju današnje Ukrajine. Poleg splošnega zgodovinskega okvira, pregleda delovanja enot, v katerih so služili v času smrti, ravnanja z njihovimi posmrtnimi ostanki in nekaj osebnih zgodb članek vključuje poimenski seznam z izbranimi podatki. Ti so zbrani na podlagi dnevnikov izgub po enotah in drugih seznamov umrlih ter zapisnikov evidentiranja posmrtnih ostankov.

KLJUČNE BESEDE

Prekmurje, druga svetovna vojna, Rdeča armada, Ukrajina

ABSTRACT

RED ARMY SOLDIERS ENLISTED IN THE TERRITORY OF PRESENT-DAY UKRAINE AND FALLEN IN PREKMURJE BETWEEN APRIL AND MAY 1945

In the final battles of the Second World War that unfolded in April and May 1945, several hundreds of Red Army soldiers died in Prekmurje, whose remains were transferred from provisional burial sites into a collective tomb in Murska Sobota in 1962. To date, 448 of 516 buried soldiers have been identified. They represented different nationalities and were mobilized throughout the Soviet Union. The article focuses on 146 soldiers who were mobilized in the territory of present-day Ukraine. It presents an overall historical framework, the operations of units they served in at the time of death, what happened with their remains, as well as a few personal stories. Furthermore, it includes the list of names with data selected from unit casualty logs and other registers of deaths, as well as from the records of soldiers' remains.

KEYWORDS

Prekmurje, Second World War, Red Army, Ukraine

* prof. zgod. in sociol., muzejska svetnica v p., Pomurski muzej Murska Sobota, fujsmetka@gmail.com

UVOD

Aprila in maja 1945 je v Pomurju padlo ali zaradi posledic ran umrlo več sto vojakov sovjetske Rdeče armade, ki so bili po večini pokopani na pokopališčih blizu krajev, kjer so umrli. Med 17. aprilom in 30. junijem 1962 je potekal prekop njihovih posmrtnih ostankov v skupno grobnico na pokopališču v Murski Soboti. Prenesenih in pokopanih je bilo 516 posmrtnih ostankov vojakov, od katerih jih je bilo tedaj identificiranih 253.[1] Njihova imena so zapisana na spominskem obeležju. Leta 1968 je bil objavljen imenski seznam 272 borcev Rdeče armade, ki so padli v Pomurju.[2] S pomočjo dokumentov o nepovratnih izgubah, ki jih hrani CAMO (Centralni arhiv Ministrstva za obrambo Ruske federacije) in so objavljeni v združeni digitalni bazi podatkov o umrlih in pogrešanih vojakih sovjetske vojske v drugi svetovni vojni Memorial,[3] je bil ta seznam revidiran in dopolnjen. Najprej je bilo popravljenih 105 napačnih zapisov imen in izločenih 13 oseb, katerih vpisi so bili podvojeni. Na osnovi tega je sledila raziskava dostopnih podatkov in dokumentov, katere rezultat je 448 poimensko znanih vojakov.[4]

Izkop posmrtnih ostankov je potekal na območju tedanjega okraja Murska Sobota, ki je povezoval celotno Pomurje, vendar med vojaki, ki so bili izkopani na štajerski strani Pomurja, v Gornji Radgoni, Veržeju in Kupetincih,[5] do sedaj ni bil identificiran nobeden. Zato sem se v naslovu in nadaljevanju članka omejila zgolj na Prekmurje.

Poleg poimensko znanih vojakov je bilo registriranih 36 oseb, ki bi lahko padle v Prekmurju, vendar tega ne moremo potrditi. Temeljni dokumenti za raziskavo so namreč poročila bojnih enot o izgubah in knjige pogrešanih, ki so nastajale sproti v času trajanja vojnih operacij. V njih so krajevna imena pokopa pogosto napačno zapisana, kraji so umeščeni v druge države, npr. Dolnja Lendava na Madžarsko, včasih je v seznamu vpisan en kraj pokopa, po zapisniku prekopa pa so bili posmrtni ostanki navedene osebe izkopani v drugem kraju. V primerih, ko gre zanesljivo zgolj za napačen zapis kraja, je bilo to popravljeno, enako so bile na seznam vpisane osebe, za katere lahko na osnovi zapisnikov prekopov potrdimo, da so bile pokopane v Prekmurju in ne v katerem drugem kraju na Madžarskem, v Avstriji ali na Hrvaškem. So pa tudi bolj kompleksni primeri, kot je primer vojaka Vasilija Grigorjeviča Zamniusa, rojenega leta 1910 v Stalinski regiji[6] v Ukrajini, ki je bil mobiliziran v 84. strelsko divizijo 57. armade. Izhajajoč iz Knjige pogrešanih, ki jo hrani CAMO, je padel 1. aprila 1945 in bil pokopan na Madžarskem v kraju Bukovje. Dodan je precej natančen opis lokacije groba pri kapeli in ob glavni cesti.[7] 84. strelska divizija je bila 1. aprila 1945 še na jugozahodu Madžarske, med 6. in 16. aprilom je prebijala nemško fronto med Šafarskim in Štrigovo pri zaselku Bukovje v Medmurju in tam utrpela velike izgube.[8] 17. aprila je bila preko Prekmurja premeščena na nove položaje v Avstriji. V dokumentu, ki ga hrani Pomurski muzej Murska Sobota, je za istega Zimniusa navedeno, da je umrl 17. aprila v Tešanovcih, njegovi posmrtni ostanki pa so bili izkopani 26. aprila 1962 skupaj z ostanki ostalih 34 vojakov, ki so umrli v vojaški bolnišnici v Tešanovcih.[9] Iz navedenega lahko domnevamo, da Zimnius ni umrl 1. aprila na Madžarskem, ampak je bil ranjen v Bukovju na Hrvaškem, nakar ga je enota ob prehodu Prekmurja odložila v vojaški bolnišnici v Tešanovcih, kjer je umrl. Tudi opisana lokacija groba ustreza opisu lokacije grobov na pokopališču v Tešanovcih.

Osnovni iskalnik skupne digitalne baze temelji na imenu, priimku, patronimiku, letu rojstva in vojaškem činu umrlega vojaka, ki pripelje do zbirnika znanih podatkov o osebi (leto in kraj rojstva, leto in kraj vpoklica, enota, v kateri je služil, čin v času smrti, država in kraj pokopa) ter do originalnih dokumentov, iz katerih izhajajo ti podatki. Pretežno so to že omenjeni seznami izgub, ki so jih vodile vojaške enote, lahko so knjige pogrešanih oziroma seznami uprave za evidentiranje padlih in pogrešanih vojakov in častnikov pri ljudskem komisariatu za obrambo Sovjetske zveze, ki je že med vojno evidentirala izgube,

1 PMMS, Zgodovinska zbirka: OOZZB NOV Murska Sobota, Zapisnik o prekopu in prenosu neznanih borcev RA s področja okraja Murska Sobota, Zapisnik o prekopu in prenosu posmrtnih ostankov znanih borcev RA s področja okraja Murska Sobota.

2 Janež et al., Borci Rdeče armade (strani niso oštevilčene).

3 Memorial, https://obd-memorial.ru/html/.

4 Fujs, Seznam, str. 266–296. Popravek napačnih zapisov in prvi razširjeni imenski seznam s povezavami do spletne baze podatkov je izdelala Olga Gurejeva po posredovanju Andreja Karbovskega z Ministrstva za zunanje zadeve Ruske federacije. Za sodelovanje se obema iskreno zahvaljujem.

5 Fujs, Seznam, str. 255.

6 Stalinska regija ali oblast je današnja Donecka oblast.

7 CAMO, f. 6217, s. 115892, d. 16, Замниус Василий Григорьевич, Книга погребения (Knjiga pogrešanih), 1. 1. 1945–11. 5. 1945, str. 19; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=1152583822 (27. 7. 2026). Pri navajanju originalnih virov iz CAMO uporabljam kratice prevodov klasifikacije: f = фонд/fond, s = опись/spis, d = дело/dokument.

8 Hutinec, Djelovanje, str. 20–28.

9 PMMS, Zgodovinska zbirka: OOZZB NOV Murska Sobota, Zapisnik o prekopu in prenosu posmrtnih ostankov znanih borcev RA s področja okraja Murska Sobota, zapisnik in krsta št. 1828.

lahko so dokumenti iz bolnišnic in sanitetnih bataljonov ter različni drugi dokumenti. Zbirnik podatkov o osebi tvori identifikacijski obrazec z dodanim originalnim dokumentom, ki je vir podatkov. Zgolj na osnovi vpisa države, kraja smrti oziroma kraja prvotnega pokopa imen neznanih vojakov ne moremo najti, tudi zaradi prej navedenih napačnih zapisov krajev in držav. Pri njihovem iskanju je treba ubrati pot iskanja prek izvirnih dokumentov, najlažje seznamov izgub enot, za katere iz literature in drugih virov zanesljivo vemo, da so delovale na našem območju.

V zaključnih vojaških operacijah druge svetovne vojne na slovenskih tleh so sodelovale enote sovjetske Rdeče armade iz sestava 3. ukrajinske fronte, pod operativnim poveljstvom katere je bila tudi 1. bolgarska armada.[10] Le del sovjetskih enot, ki so se gibale preko slovenskega ozemlja, je dejansko sodeloval v tukajšnjih bojnih operacijah. Poleg izvedbe dunajske ofenzive[11] in nato graške ofenzive[12] je imel namreč za nalogo predvsem nadzorovanje umika nemške vojske z Balkana in iz Madžarske. Po posrednem navajanju izjave dr. Toneta Ferenca naj bi se preko Slovenije aprila in maja 1945 premikalo ok. 60.000 sovjetskih vojakov.[13]

Poleg objave aktualnega seznama vseh poimensko znanih vojakov Rdeče armade, ki so padli v Prekmurju, je bila raziskava, objavljena leta 2003,[14] usmerjena predvsem v predstavitev načina pridobivanja podatkov s poudarkom na prekopu njihovih posmrtnih ostankov v Pomurju. Pričujoči članek posveča več pozornosti vojaškim enotam Rdeče armade, ki so delovale v Prekmurju, in se posebej osredotoča na vojake, ki so bili mobilizirani na območju današnje Ukrajine, to pomeni nekdanje Ukrajinske sovjetske socialistične republike, Zakarpatske Ukrajine, ki je bila Ukrajini priključena leta 1945, in Krima, ki ji je bil priključen leta 1954. Zbirni podatki o umrlih vojakih, ki jih hrani CAMO, ne navajajo njihove narodne pripadnosti, navajajo pa kraje rojstva in regije vpoklica v vojsko. Iz njih je bil sestavljen seznam 146 vojakov, ki so bili mobilizirani na območju današnje Ukrajine ter so aprila in maja 1945 umrli v Prekmurju. Do sedaj znani seznam je razširjen s podatki o regijah in enotah, v katerih so vojaki služili v času smrti; izpostavljenih je nekaj oseb ukrajinskega porekla, povezanih z dogodki v Prekmurju, in nekaj osebnih zgodb umrlih vojakov.

VOJAKI RDEČE ARMADE, MOBILIZIRANI NA OBMOČJU UKRAJINE

Meje Ukrajine so se v 20. stoletju precej spreminjale. Po revoluciji leta 1917 je v Rusiji izbruhnila državljanska vojna, ki je v Ukrajini potekala kot boj za neodvisnost med boljševiško Ukrajinsko sovjetsko republiko na vzhodu in Ukrajinsko ljudsko republiko na zahodu. Z mirovno pogodbo v Brest Litovsku sta marca 1918 Nemčija in Avstrija pridobili velik vpliv v zahodnem in osrednjem delu, medtem ko so boljševiki zadržali oblast na vzhodu in jugu Ukrajine. Po končani vojni se je v Ukrajini nadaljevala državljanska vojna, ki jo je poskušala izkoristiti Poljska z ofenzivo proti Rusiji. Spopad se je končal z razdelitvijo Ukrajine med Poljsko in Rusijo leta 1921. Kot ena od štirih ustanovnih republik Sovjetske zveze je bila leta 1922 ustanovljena Ukrajinska sovjetska socialistična republika. Obsegala je večino današnje osrednje, vzhodne in južne Ukrajine, zahodna Ukrajina (Galicija, Volinija) je pripadla Poljski, severna Bukovina Romuniji, Zakarpatska Ukrajina, z večinskim madžarskim prebivalstvom, pa Češkoslovaški. Rezultat sovjetsko-nemškega zavezništva in sporazuma Molotov-Ribbentrop leta 1939 je bil razširitev Ukrajine na zasedena poljska ozemlja. Po sovjetskem ultimatu Romuniji sta bili leta 1940 Ukrajini priključeni še severna Bukovina in Besarabija, na ozemlju katere je bila ustanovljena Moldavska sovjetska socialistična republika. Ob napadu na Sovjetsko zvezo junija 1941 je Nemčija v Ukrajino usmerila svoje najmočnejše enote ter do oktobra istega leta skupaj z zaveznicama Madžarsko in Romunijo zasedla celotno zahodno, osrednjo in južno Ukrajino. V Ukrajini sta delovali dve nacionalistični organizaciji, ki sta se borili za neodvisnost. Organizacija ukrajinskih nacionalistov je v nemškem napadu videla možnost za obnovi-

10 Bolgarska armada je na stran zaveznikov prestopila septembra 1945, ko je Rdeča armada vstopila v Bolgarijo, oblast pa je prevzela antifašistična Domovinska fronta, ki je napovedala vojno Nemčiji. 1., 2. in 4. bolgarska armada so bile vključene pod operativno poveljstvo 3. ukrajinske fronte, vendar niso bile del Rdeče armade. Na slovenskem ozemlju je delovala 1. bolgarska armada pod poveljstvom generalpolkovnika Vladimira Stojčeva (Mitrovski et al., *Bugarska vojska*, str. 189–252).

11 Dunajsko ofenzivo sta med 16. marcem in 15. aprilom 1945 izvajali 2. in 3. ukrajinska fronta Rdeče armade, njen cilj pa je bila osvoboditev Dunaja.

12 Graško ofenzivo so med 13. aprilom in 9. majem 1945 izvajale 26., 27. in 57. armada iz sestava 3. ukrajinske fronte Rdeče armade in 1. bolgarska armada, njena cilja pa sta bila osvoboditi Gradec in umikajočim se nemškim enotam preprečiti, da bi prestopile Dravo.

13 Žunec, Ustanovitev, str. 20. Ferenc teh ugotovitev ni nikoli objavil, številka pa okvirno ustreza skupnemu številu vojakov, ki naj bi jih premogle enote Rdeče armade, za katere vemo, da so bile v Sloveniji.

14 Fujs, Seznam, str. 247–296.

tev ukrajinske države, vendar so Nemci voditelje aretirali in nekaj članov usmrtili. Umaknili so se v ilegalo in podtalno delovali proti nemški zasedbi. Del organizacije je sodeloval z Ukrajinsko uporniško armado, ki je bila ustanovljena oktobra 1942 v Voliniji in se je kot oborožena partizanska organizacija borila tako proti nemški kot proti sovjetski oblasti, z njo pa so povezani tudi množični poboji Poljakov v zahodni Ukrajini v letih 1943 in 1944. V osrednji in vzhodni Ukrajini so v času nemške zasedbe delovale tudi podtalne celice komunistične partije in razvile sovjetsko partizansko gibanje.[15] Po zmagi nad nemškimi silami pri Stalingradu je Sovjetska zveza zgodaj spomladi 1943 začela s splošno ofenzivo proti zahodu. Sredi leta so se začeli Nemci umikati iz Ukrajine, puščajoč za seboj veliko opustošenje.

Sovjetska zveza si je leta 1939 z Nemčijo razdelila interesna območja, brez boja si je priključila baltske države, v vojni s Poljsko vzhodna poljska ozemlja ter kljub neuspešnemu napadu in velikim izgubam tudi del finskega ozemlja. Za zimsko vojno s Finsko (1939–1940) in za napad na Poljsko je znižala starostno mejo za nabor z 21 na 19 let (za nekatere kategorije 18 let) in s tem povečala Rdečo armado.[16] Obenem je podaljšala obdobje služenja v kopenski vojski in letalstvu z dveh na tri leta in v mornarici na štiri ali pet let. Delno mobilizacijo je izvedla v zahodnih naborniih okrajih, predvsem v Belorusiji in Ukrajini.[17] Na območju tedanje Ukrajine in zasedenih zahodnih ozemljih je bilo mobiliziranih okoli pol milijona ljudi, ki pa so bili povečini do konca leta 1940 odpuščeni iz vojske. Nemškemu napadu junija 1941 je sledil prvi veliki val mobilizacije, ko je bilo na območju Ukrajine v Rdečo armado mobiliziranih okoli dva in pol milijona vojakov.[18] Do jeseni 1942 je bila celotna Ukrajina pod nemško zasedbo in vpoklicev ni bilo, novi val pa je sledil potem, ko je začela Rdeča armada osvobajati Ukrajino. Med letoma 1943 in 1945 je bilo mobiliziranih še okoli štiri milijone ljudi, od katerih naj bi jih bilo pol milijona ponovno vpoklicanih.[19]

Ruski in ukrajinski raziskovalci podatke o Rdeči armadi črpajo iz istih sovjetskih arhivov, zato se tudi deleži mobiliziranih in umrlih, ki jih objavljajo, bistveno ne razlikujejo med seboj. Razlikujejo se le interpretacije, kontekst in poudarki. Splošno velja, da je bilo med letoma 1941 in 1945 v Rdečo armado mobiliziranih med šest in pol in sedem milijonov prebivalcev Ukrajine, kar je predstavljalo 23 % vseh tedanjih sovjetskih vojaških sil, ki so štele med trideset in štiriintrideset milijonov vojakov. Z raziskavami in različnimi interpretacijami virov in demografskih podatkov se podatki o številu vojaških izgub spreminjajo, kot se spreminjajo podatki o številu civilnih žrtev vojne. Po oceni ene od študij gibanja prebivalstva sveta, ki je izšla v Rusiji, se je prebivalstvo celotne Sovjetske zveze glede na presežne demografske izgube, povezane z drugo svetovno vojno, zmanjšalo za 26.600.000 ljudi. Od teh naj bi bilo 10.700.000 vojakov in vojnih ujetnikov ter 15.900.000 civilistov, kar znaša 13,7 % celotnega prebivalstva države. V relativnem smislu je imela največje izgube Belorusija, ki je izgubila 25,3 % prebivalstva ali 2,3 milijona ljudi, sledita ji Ukrajina s 16,3 % ali 6,8 milijona ljudi, baltske države in Rusija z 12,7 % prebivalstva ali 14 milijoni ljudi. Po tej raziskavi je Ukrajina izgubila 1.650.000 vojakov.[20] Po novejših ukrajinskih demografskih študijah je bilo med prebivalstvom Ukrajine med letoma 1939 in 1945 od 8 do 10 milijonov nepovratnih izgub (ubitih), celotne izgube zaradi posledic vojne pa naj bi znašale okoli 14 milijonov ljudi.[21] Ob večjem številu neposrednih izgub se povečuje tudi število žrtev med vojaki, ki se giblje med dvema in tremi milijoni (vključujoč vse vojske in partizane).

To obdobje se v sovjetski in ruski zgodovini imenuje velika domovinska vojna 1941–1945, ko se je Sovjetska zveza z zaveznicami borila proti Nemčiji in njenim zaveznicam. V boju so sodelovali vsi tedanji sovjetski narodi, vendar se je že zelo kmalu začel boj za interpretacijo o deležu posameznih etničnih skupin in njihovih žrtvah. Glede na žrtve je imela Rusija skoraj izenačeno število umrlih med vojaki in civilnim prebivalstvom,[22] medtem ko so bile izgube baltskih držav, Belorusije in Ukrajine, ki jih je Nemčija dejansko

15 Plokhy, *Vrata Evrope*, str. 290–378.
16 Caza, *Conscription*, str. 11–12.
17 Caza, *Conscription*, str. 37–39.
18 Velike izgube so državo prisilile, da je v vojsko vključila pripadnike teritorialnih milic in prostovoljce, obenem pa uvedla obvezno vojaško usposabljanje za moške, stare med 16 in 50 let, od leta 1942 pa 51 let (Caza, *Conscription*, str. 56–66).
19 Rybchenko, Радянські військові, str. 303–318. Avtorica navaja, da je Rdečo armado, vsaj od druge polovice leta 1944, sestavljalo 51,78 % Rusov in 33,93 % Ukrajincev ter da je bil vsak tretji pripadnik štirih ukrajinskih front mobiliziran v Ukrajini.
20 Erlihman, *Потери народонаселения в XX веке*, str. 23–35.
21 Tesliuk, The Demographic Sustainability of Ukraine, str. 42.
22 Rusija je imela največje izgube med vojaki v prvih letih vojne, ko so njeni vojaki tvorili okoli 70 % sestava Rdeče armade, po letu 1943 pa se je povečal delež vojakov iz Belorusije in Ukrajine. Po avtorjevi analizi je Sovjetska zveza v veliki vojni izgubila 17,7 milijona vojakov (Laver, Статистичний аналіз, str. 97–98).

zasedla, bistveno večje med civilnim prebivalstvom.[23] Ukrajina je v potrditev svojega stališča, da se je druga svetovna vojna začela že leta 1939 in se nato samo nadaljevala na različnih frontah, dotedanji dan zmage nad fašizmom v veliki domovinski vojni 1941–1945, ki so ga praznovali 9. maja, leta 2015 preimenovala v dan zmage nad nacizmom v drugi svetovni vojni 1939–1945. Prebivalce so pozvali, naj v duhu sprave častijo spomin na zmago nad nacizmom v drugi svetovni vojni, veterane vojne, člane ukrajinskega osvobodilnega gibanja in žrtve nacizma. Od leta 2023 dan spomina in zmage nad nacizmom v drugi svetovni vojni 1939–1945 praznujejo 8. maja.[24]

Grobovi sovjetskih vojakov, razsuti po domovini in Evropi, so mesta spomina na njihove žrtve, so pa tudi mesta boja za interpretacijo zgodovine in številk, ki se je prenesel v sodobni čas, še posebej ko žrtve povezujemo z etnično pripadnostjo. Med rdečearmejci, padlimi v Prekmurju, poznamo zanimivo zgodbo Grigorija Borisoviča Gildenberga. Rodil se je 2. avgusta 1924 v Poltavi, glavnem mestu Poltavske regije v Ukrajini. Mobiliziran je bil nekaj dni po dopolnitvi 18. leta, 22. avgusta 1942, v Akmolskem vojaškem komisariatu v Kazaški SSSR (Kazahstan). V Prekmurje je prišel s 113. strelsko divizijo kot mlajši poročnik v 523. artilerijskem minometnem polku. Ubit je bil v Gerlincih 9. aprila 1945.[25] Po narodni pripadnosti je bil Jud.[26] Bil je eden od okoli dvesto tisoč Judov, ki so v drugi svetovni vojni umrli v enotah Rdeče armade.[27]

Vojake Rdeče armade so ljudje na Slovenskem že tedaj, ko so se z njimi prvič srečali, imenovali splošno Rusi. V pripovedovanjih ali zapisih se redko pojavi druga narodna ali domovinska oznaka, razen če je oseba zelo izstopala po obnašanju ali opravi. Takšni so bili npr. Kozaki ali Gruzijec, ki je želel kiparja Kalina v »lačni« Ljubljani oskrbeti s svinjskim mesom.[28] Jože Janež,[29] član okrajne komisije, ki je nadzirala prekop, in avtor več prispevkov o Rdeči armadi, je tako o padlih kot o članih raznih sovjetskih delegacij govoril in pisal kot o Rusih. V splošnem pogovoru med ljudmi ostaja tako tudi v sodobnem času, razen ko ob dnevu zmage pridejo predstavniki držav položit vence na spomenike in grobove. Tedaj vemo, da pridejo Ukrajinci 8. maja, Rusi 9. maja, včasih pa pridejo tudi Azerbajdžanci, Gruzijci in drugi.

Večina vojakov, padlih v Prekmurju, je bila po letu 1943 mobilizirana v enote, oblikovane na ukrajinskem ozemlju po bitki pri Stalingradu. Zato nosijo ime »ukrajinska fronta«, ne pa zato, ker so bili v njih le Ukrajinci, ki so bili mobilizirani tudi v druge enote. Prav tako so bili v te enote mobilizirani ali prestavljeni vojaki iz drugih enot iz celotne države. Mobilizacija je potekala postopoma, tako kot je Rdeča armada zavzemala ozemlje. Vse štiri ukrajinske fronte so bile formalno ustanovljene 20. oktobra 1943, prve tri z reorganizacijo in preimenovanjem obstoječih enot. Njihova sestava se je nato spreminjala skladno z vojaškimi operacijami in izgubami. Na slovenskem ozemlju sta delovali zgolj 27. in 57. armada iz sestava 3. ukrajinske fronte. Ob reorganizaciji enot je bila 27. armada še sestavni del voroneške fronte, novembra 1943 pa je bila vključena v 1. ukrajinsko fronto. 57. armada je bila del stepske fronte, ki je z reorganizacijo postala 2. ukrajinska fronta.[30] Februarja 1944 je bila 27. armada vključena v 2. ukrajinsko fronto, 57. armada pa je bila razporejena v 3. ukrajinsko fronto.[31] 2. ukrajinska fronta je po bojih za osvoboditev vzhodne in osrednje Ukrajine napredovala preko Karpatov, vzhodne Madžarske in Slovaške do Dunaja in Prage. Januarja 1945 je bila na območje delovanja 3. ukrajinske fronte razporejena 26. armada,[32] ki je bila do novembra 1944 del karelijske fronte in do ponovne razporeditve v rezervi.[33] Po osvoboditvi Budimpešte je bila februarja1945 iz 2. ukrajinske fronte v 3. ukrajinsko fronto premaknjena 27. ar-

23 Snyder, *Krvava prostranstva*, str. 310–311.

24 Victory Day over Nazism in World War II, https://en.wikipedia.org/wiki/Victory_Day_over_Nazism_in_World_War_II (1. 9. 2026).

25 CAMO, f. 33, s. 11458, d. 876, Гильденберг Григорий Борисович, Донесения о безвозвратных потерях (Poročilo o nepovratnih izgubah), 10. 8. 1945, str. 6; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=65346921 (23. 3. 2023); CAMO, f. 58, s. A-64238, d. 23, Донесения послевоенного периода (Dokumenti povojnega obdobja), Seznam izgub enot 57. armade od oktobra 1944 do maja 1945, str. 257; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=67139500&p=257 (4. 8. 2026); Gildenberg Grigorij Borisovič, Pamyat naroda, https://pamyat naroda.ru/heroes/booklet/?index=person&type=hero&id=93563239 (4. 8. 2026); Hajdinjak, Življenjski poti, https://www.youtube.com/watch?v=CG9xUlzWw0M.

26 V sovjetskih popisih prebivalstva so bili Judje navedeni kot narod.

27 Jews in the Red Army 1941–1945, https://www.yadvashem.org/research/research-projects/soldiers.html (1. 9. 2026).

28 PMMS, Zgodovinska zbirka: Zapuščina Mira Štubla, Herojska RA v Soboti, tipkopis, str. 5. Brata umetnika Boris in Zdenko Kalin sta poleti 1945 izdelovala kipa rdečearmejca in partizana za spomenik zmage v Murski Soboti.

29 Jože Janež (1920–1989), partizan, politik, kronist (Kuzmič, Bibliografija Jožeta Janeža, https://www.pomurski-muzej.si/pages/posts/jane-joe-bibliografija-69.php (18. 9. 2026).

30 *Боевой состав Советской армии*, III, 1943, str. 250, 252, 278, 280.

31 *Боевой состав Советской армии*, IV, 1944, str. 76, 78.

32 *Боевой состав Советской армии*, V, 1945, str. 59.

33 *Боевой состав Советской армии*, IV, 1944, str. 360.

mada.[34] 3. ukrajinska fronta je bila reorganizirana in preimenovana prvotna jugozahodna fronta. Do maja 1944, ko je bil imenovan za poveljnika 2. ukrajinske fronte, ji je poveljeval Ukrajinec, generalpolkovnik Rodion Jakovljevič Malinovskij,[35] za poveljnika 3. ukrajinske fronte pa je bil imenovan generalpolkovnik Fjodor Ivanovič Tolbuhin,[36] dotedanji poveljnik 57. armade. Oba sta jeseni 1944 postala maršala. Po osvoboditvi južne Ukrajine je 3. ukrajinska fronta delovala v Romuniji, Bolgariji, Jugoslaviji, na južnem Madžarskem in v Avstriji. Pod poveljstvom 3. ukrajinske fronte so bile od marca do maja 1945 4. gardna armada, 9. gardna armada, 26. armada, 27. armada, 57. armada, 16. gardna tankovska armada, 17. zračna armada, Donavska rečna flota in tri bolgarske armade.[37] Od avgusta 1944 do konca vojne je kot član Štaba vrhovnega poveljstva Rdeče armade delovanje 2. in 3. ukrajinske fronte strateško načrtoval in usklajeval Ukrajinec, maršal Semjon Konstantinovič Timošenko.[38]

Med vojaki, mobiliziranimi v Ukrajini, ki so padli v Prekmurju, je bilo največ mobiliziranih v južnih in zahodnih regijah Ukrajine, od Stalinske regije na vzhodu, preko Dnipropetrovske, Zaporoške in Mikolajevske do Odeške, Izmailske, Viniške in Černoviške na zahodu.

ENOTE RDEČE ARMADE V PREKMURJU

Skladno s sporazumom, ki sta ga septembra 1944 na tajnih pogajanjih v Moskvi sklenila Stalin in Tito, so sovjetske enote vkorakale v Jugoslavijo ter sodelovale v operacijah v Srbiji in na Hrvaškem. Po izrecni Stalinovi volji je v operacijah sodelovala tudi bolgarska armada.[39] Vojaško sodelovanje med sovjetskimi enotami, bolgarsko armado in jugoslovanskimi partizanskimi enotami je potekalo operativno med poveljstvi enot[40] ter se je spomladi 1945 nadaljevalo z zaključnimi operacijami na Hrvaškem in v Sloveniji. Poleg dogovora o začasnosti operacij je bilo za jugoslovansko stran pomembno, da si zagotovi določeno obliko vojaške ali civilne prisotnosti na območjih, kjer se je pričakovalo delovanje zavezniških enot.[41]

Pozimi 1944, ko je sovjetska vojska izvajala operacije okoli Budimpešte, si je slovensko partizansko vodstvo prizadevalo obuditi partizansko gibanje v Prekmurju. Pričakovalo je, da bodo poleg množice madžarskih beguncev Prekmurje kmalu dosegle umikajoče se nemške enote in napredujoče enote Rdeče armade.[42] Eno od skupin aktivistov, ki je prišla decembra v Prekmurje, je vodil Ferdo Godina,[43] ki mu je Glavni štab NOV in POS (Narodnoosvobodilne vojske in Partizanskih odredov Slovenije) 13. januarja 1945 poslal brzojavko z navodili za čimprejšnje organiziranje partizanskih enot v Prekmurju.[44] Kmalu zatem je bila ustanovljena Prekmurska četa, ki je sicer štela le nekaj deset borcev in je izvajala le manjše akcije, pa vendar je bila prisotnost partizanov v času prihoda enot Rdeče armade pomembna, saj jih je ta upoštevala kot predstavnike jugoslovanske oblasti. Ti aktivisti in borci so v prvih dneh aprila prevzemali oblast, po krajih so organizirali komande mest, vojaško upravo celotnega območja pa je prevzel komandant Prekmurske čete Filip Korošec-Bor.[45] Vzpostavili so tudi mrežo odborov Osvobodilne fronte, še preden je v Prekmurje iz Beograda prispela delegacija Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta.[46]

Izvidniška vojaška letala 17. zračne armade so konec marca 1945 preletala vsa pomembnejša prometna vozlišča med Veliko Kanižo, Zagrebom, Varaždinom in Mariborom.[47] Nedaleč od Domanjševcev je nemška zračna obramba zadela

34 *Боевой состав Советской армии*, V, 1945, str. 95.

35 Rodion Jakovljevič Malinovskij (1898–1967), rojen v Odesi, sovjetski vojaški poveljnik, maršal, sovjetski minister za obrambo 1957–1967, (Pamyat naroda, https://pamyat-naroda.ru/heroes/pamyat-commander761/ (27. 8. 2026)).

36 Fjodor Ivanovič Tolbuhin (1894–1949), sovjetski vojaški poveljnik, maršal, (Pamyat naroda, https://pamyat-naroda.ru/heroes/pamyat-commander1241/ (27. 8. 2026)). Maršal Tolbuhin in maršal Josip Broz Tito sta se v letih 1944 in 1945 večkrat srečala zaradi načrtovanja in usklajevanja vojaških operacij v Jugoslaviji. Po osvoboditvi sta se srečala 31. maja 1945 v Mariboru, ko je Tito Tolbuhina odlikoval z Redom narodnega heroja Jugoslavije (Maležič, *Zgodbe*, str. 190).

37 *Боевой состав Советской армии*, V, 1945, str. 130.

38 Semjon Konstantinovič Timošenko (1895–1970), rojen v vasi Orman v Besarabiji, sovjetski vojaški poveljnik in teoretik, maršal, https://baike.baidu.com/en/item/Semyon%20Konstantinovich%20Timoshenko/1520281 (27. 8. 2026)).

39 Pirjevec, *Tito in tovariši*, str. 176–179.

40 V začetku leta 1945 sta se v Beogradu sestala Tito in Tolbuhin ter se dogovorila o sodelovanju sovjetskih in jugoslovanskih armad v sklepnih operacijah proti nacistični vojski v Podonavju (Strugar, *Jugoslavija*, str. 268).

41 Petranović, *Istorija Jugoslavije*, str. 331–332.

42 Med 6. in 16. marcem 1945 je njihovo napredovanje zadržala zadnja nemška ofenziva na območju Blatnega jezera, ki jo je sovjetska vojska uspela nevtralizirati in nadaljevati operacije proti Avstriji.

43 Ferdo Godina (1912–1994), književnik, urednik, partizan (Obrazi slovenskih pokrajin, Papp, »Ferdo Godina«, https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/ferdo-godina/ (26. 8. 2026)).

44 Godina, *Prekmurje*, str. 166–167; Hribovšek, *Prekmurska brigada*, str. 54–55.

45 Orešnik in Janež, Pred 40 leti, Osvoboditev Prekmurja, str. 4; Majcen, *Prekmurska četa*, str. 165.

46 Perovšek, Delegacija SNOS, str. 422–425.

47 Hutinec, Djelovanje, str. 13.

Zbor sovjetskih vojakov v parku v Murski Soboti, 1945 (foto: Zoltan Gerenčer; hrani: Marjan Gerenčer).

sovjetski dvosedežni jurišnik, ki je nato zasilno pristal,[48] sicer pa v Prekmurju ni bilo bombardiranj. Poveljstvo 3. ukrajinske fronte je 1. aprila 1945 27. in 57. armadi ukazalo, naj v skupni akciji med rekami Ledavo, Muro in Dravo obkolita in uničita 2. nemško armado. 133. strelski korpus 57. armade naj bi prodiral frontalno, 5. gardni konjeniški korpus 27. armade pa naj bi s tremi konjeniškimi divizijami udaril v smeri Lendava–Mursko Središče–Čakovec, kjer niso pričakovali večjega odpora. Cilje naj bi zavzeli do 2. aprila, nato pa naj bi 57. armada prodrla na črto Ptuj–Maribor–Wildon.[49] Načrti so zelo hitro postali nerealni, saj se je Nemcem uspelo umakniti na obrambne linije in za več kot mesec dni zadržati sovjetsko vojsko v Prekmurju in Medmurju.

Delovanje sovjetske kopenske vojske v Sloveniji je bilo vezano izključno na Prekmurje ter na preboj dveh nemških obrambnih linij ob rekah Kučnici in Muri. Ob desnem bregu Mure je potekala glavna nemška državna obrambna linija, ki so jo začeli Nemci vzpostavljati jeseni 1944 za obrambo proti Rdeči armadi. Linija je pri Cmureku zavila proti severu v smeri Vrbne, pri Razkrižju pa proti jugu na Štrigovo, Krog, Središče ob Dravi in Ormož.[50] Obrambo so dodatno okrepili z linijo, ki je potekala v notranjosti Slovenskih goric,[51] in linijo, ki so jo začeli graditi marca 1945 med zahodnima bregovoma rek Ledave in Kučnice.[52]

Obrambno linijo ob Ledavi in Kučnici so poskušale prebiti enote 27. armade, ki so 30. marca prišle v Prekmurje preko Porabja in jugozahodnega dela Železne županije.[53] Iz sestava 37. strelskega korpusa so bile to 316. strelska divizija, ki je 3. aprila prestopila Kučnico, 320. strelska divizija, ki je istega dne prispela v Mursko Soboto ter pri Bakovcih dosegla reko Muro, in 108. gardna strelska divizija, ki se je gibala v smeri Cankove in 4. aprila prišla v zaledje avstrijske Radgone.[54] Ni pa mogla prebiti močne obrambe med Gederovci in Cankovo ter okoli Radgone. Enote 27. armade, ki ji je poveljeval generalpolkovnik Sergej Georgievič Trofimenko,[55] so se nato usmerile nazaj proti svojim prvotnim ciljem na severu in položaje prepustile enotam 57. armade. Območje severno od Lendave je 3. aprila dosegla 63. konjeniška divizija in ga obkrožila.[56]

48 Mataj, *Letala nad Prekmurjem*, str. 104.
49 Trifković, Operacije, str. 226; Lorenčič, *Rdeča armada*, str. 49.
50 Novak, *Prlekija*, str. 265–266.
51 Novak et al., *Pomniki NOB*, str. 49.
52 Obsegala je obrambne jarke na desnem bregu Ledave in Kučnice, protitankovske jarke na desnem bregu Kučnice in železobetonske ovire pred Radgono. Najmočnejše nemške obrambne enote so bile razporejene na hribih okoli Klöcha (Schober, Kriegsende, str. 42–45).
53 Sombotel je bil osvobojen 29. marca 1945.
54 Lorenčič, *Rdeča armada*, str. 35–39.
55 Sergej Georgievič Trofimenko (1899–1953), sovjetski vojaški poveljnik, generalpolkovnik, (Pamyat naroda, https://pamyat-naroda.ru/heroes/person-hero123785913/ (3. 8. 2026)).
56 Po zavzetju območja južno od Lendave so 63. konjeniško divizijo 5. aprila skupaj z ostalima dvema divizijama 5.

Prvi sovjetski vojaki, ki so izgubili življenje v Prekmurju, so bili borci 27. armade, med katerimi je poimensko znanih devet vojakov, ki so bili mobilizirani v Ukrajini, sedem od teh v sestavu 108. gardne strelske divizije. Prvi je 1. aprila pri Krplivniku[57] padel višji vodnik Nikolaj Vasiljevič Antonov. Rodil se je leta 1924 v vasi Žukivci v Kijevski regiji, kjer je bil januarja 1944 tudi mobiliziran. Njegovi posmrtni ostanki so bili prekopani 12. maja 1962.[58] Ostali so padli pri prebijanju nemške obrambne linije med Ledavo in Kučnico pri Murskih Črncih, Gornjih Črncih in Lemerju ali pa so umrli zaradi ran v vojaških bolnišnicah. Najvišji čin med borci 27. armade je imel nadporočnik Petr Grigorjevič Baševskij, rojen leta 1921 v vasi Dikanka v Poltavski regiji. V Rdečo armado je leta 1940 vstopil v domačem vojaškem komisariatu, zaradi ran je umrl 5. aprila in bil pokopan na pokopališču na Gorici.[59] Izmed poveljnikov enot 27. armade, ki so bile v Prekmurju, je bil ukrajinskega porekla poveljnik 108. gardne strelske divizije, polkovnik Sergei Ilarionovič Dunaev, rojen v Skadovsku v Hersonski regiji.[60]

Enote 57. armade so skupaj z enotami 1. bolgarske armade sledile Nemcem, ki so se umikali iz smeri Velike Kaniže, 4. aprila pa je po hudih bojih v Lendavo vkorakala 73. gardna strelska divizija iz sestava 64. strelskega korpusa. Divizija je naslednji dan dosegla nemško obrambo pri Cankovi in jo prebila 7. aprila. V sestavu istega korpusa sta bili še 113. strelska divizija, ki je napadala nemško obrambo zahodno od Kučnice med Cankovo in Ocinjem, ter 299. strelska divizija, ki se je usmerila proti Beltincem in Muri, kjer sta prodirali 104. in 122. strelska divizija iz sestava 133. strelskega korpusa. Prva se je usmerila proti Radgoni in šele 11. aprila prebila nemško obrambo pri Gederovcih, druga pa je delovala ob Muri. 20. in 61. gardna strelska divizija iz sestava 6. gardnega strelskega korpusa sta delovali na območju severozahodnega Goričkega v smeri preboja nemške obrambe med Bad Gleichenbergom in Fürstenfeldom.[61] Podporo so enotam nudile še 10. gardna zračno desantna divizija iz sestava 6. gardnega strelskega korpusa, 160. artilerijska brigada, ki se je namestila v Žižkih,[62] in močna 32. gardna mehanizirana brigada iz sestava 18. tankovskega korpusa, ki je bila iz neposredne frontne podrejenosti do 1. maja dodeljena 57. armadi.[63] 57. armada, ki ji je poveljeval generalpolkovnik Mihail Nikolaevič Šarohin,[64] je v Prekmurju imela štab najprej v Filovcih, nato v Puconcih in nazadnje pri Gradu.[65]

Nemško obrambno linijo na Muri je 299. strelska divizija prebila že 5. aprila z vzpostavitvijo pontonskega mostu med Dokležovjem in Veržejem, vendar je bila enota, ki je prešla reko, v nemškem protiudaru uničena, most pa porušen.[66] Po enomesečnih bojih, ki so sledili, se je pokazalo, da je bila najmočnejša nemška obramba prav na desni strani Mure. 6. aprila se je nemška obramba premaknila na to linijo in jo krčevito branila, da bi zavarovala prehod svoji vojski.[67] Napadali sta jo 12. divizija iz sestava 1. bolgarske armade in 84. strelska divizija iz sestava 133. strelskega korpusa 57. armade ter pri tem utrpeli ogromne izgube. Zaradi velikih žrtev je začel korpus 8. aprila iz Prekmurja nazaj v Medmurje premikati 122. strelsko divizijo, ki je do tedaj delovala na levem obrežju Mure.[68] V Medmurju sta se diviziji borili do 17. aprila, nakar sta skladno z operativnim ukazom 3. ukrajinske fronte o razmejitvi območja delovanja območje med Muro in Dravo popolnoma prepustili bolgarskim enotam ter se usmerili severno od Mure, proti Gradcu.

104. strelski diviziji Rdeče armade je uspelo vkorakati v Radgono šele 15. aprila, ko je nemška obramba zapustila svoje položaje, porušila oba radgonska mostova na Muri[69] in se umaknila na desni breg, kjer je branila prehod čez reko. Po

gardnega konjeniškega korpusa, ki je bil podrejen frontnemu poveljstvu, umaknili v rezervo pri Kermendinu (Trifković, Operacije, str. 227).

57 1. aprila je sovjetska vojska prestopila madžarsko-jugoslovansko mejo pri Hodošu, kjer jo je pričakalo nekaj borcev Prekmurske čete (Majcen, *Prekmurska* četa, str. 163–164).

58 CAMO, f. 58, s. 18003, d. 834, Антонов Николай Васильевич, Донесения о безвозвратных потерях (Poročilo o nepovratnih izgubah), 28. 5. 1945, 27. armada, str. 2; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=4723971 (28. 3. 2023); PMMS, OOZZB NOV, Zapisnik o prekopu posmrtnih ostankov znanih borcev RA s področja okraja Murska Sobota, zapisnik in krsta št. 1507.

59 CAMO, f. 33, s. 11458, d. 752, Башевский Петр Григорьевич, Донесения о безвозвратных потерях, (Poročilo o nepovratnih izgubah), 21. 4. 1945, 108. gardna strelska divizija, str. 5; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=72384222 (2. 4. 2023).

60 Geroi strany, Sergei Ilarionovič Dunaev (1903–1970), https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=18771 (17. 9. 2026).

61 Lorenčič, *Rdeča armada*, str. 59.

62 Hutinec, Djelovanje, str. 27.

63 *Боевой состав Советской армии*, V, 1945, str. 169.

64 Mihail Nikolaevič Šarohin (1898–1974), sovjetski vojaški poveljnik, generalpolkovnik. Po poveljevanju 37. armadi je oktobra 1944 prevzel poveljstvo 57. armade (Geroi strany, https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=5396 (1. 9. 2026)).

65 Lorenčič, *Rdeča armada*, str. 51, 58.

66 Orešnik in Janež, Pred 40 leti, Veržejsko mostišče, str. 6; Lorenčič, *Rdeča armada*, str. 49–53; Trifković, Operacije, str. 229.

67 Novak, *Prlekija*, str. 292.

68 Hutinec, Djelovanje, str. 24.

69 Štesl, Ljutomerska železnica, str. 32.

preboju teh položajev so se sovjetske enote na desni strani Mure ponovno srečale z enotami 1. bolgarske armade, ki so sledile umiku Nemcev iz Slovenskih goric skozi Pesniško dolino do Maribora in jim nudile tehnično podporo. Delovanje 57. armade in 1. bolgarske armade je bilo usklajeno z delovanjem 3. jugoslovanske armade, ki se je gibala južno od Drave proti Mariboru in Koroški, ter z delovanjem 4. operativne cone partizanskih odredov Slovenije, ki je povezovala delovanje slovenskih partizanskih enot v zaključnih bojih na Koroškem.[70] Del teh operacij je bila tudi 1. prekmurska brigada, ki je bila ustanovljena po splošni mobilizaciji 7. maja 1945. 8. maja je prišla v Ljutomer in 9. maja skupaj z bolgarsko armado v Maribor ter sodelovala v bojih pri Dravogradu.[71]

Med padlimi ukrajinskimi vojaki v Prekmurju je v Rdeči armadi najdlje služil Ivan Filimovič Bulanji, rojen v vasi Šapovalivka v Černigovski regiji leta 1912. V vojsko je bil vključen leta 1934 v Državnem vojaškem komisariatu Krivoj Rog v Dnipropetrovski regiji, dosegel čin poročnika v 299. strelski diviziji in bil ubit 7. aprila 1945 pri Dokležovju, kjer je bil pokopan.[72] Tistega dne je v Prekmurju umrlo še 25 njegovih soborcev iz Ukrajine, ki so znani po imenih.

Čin poročnika je dosegel tudi Fedor Filippovič Širin, rojen v Harkovu leta 1903, ki je v vojsko prav tako vstopil v vojaškem komisariatu Krivoj Rog, datum ni znan. Služil je v 153. gardnem artilerijskem polku, v sestavu 73. gardne strelske divizije, ubit je bil 13. aprila 1945 in bil pokopan v Murski Soboti.[73] V Prekmurju je padlo 33 znanih vojakov 73. gardne strelske divizije, mobiliziranih v Ukrajini, največ pri prebijanju nemške obrambe pri Gederovcih. 13. aprila je bil ubit gardni major Isaak Fejviševič Koreckij, ki je imel najvišji vojaški čin med ukrajinskimi vojaki, padlimi v Prekmurju. Kot ostali poveljniki je bil svečano pokopan na zelenici pred soboškim gradom, kjer so mu postavili tudi nagrobnik. Junija 1945 so njegove posmrtne ostanke prenesli v skupni grob na pokopališču v Murski Soboti, kjer so jih ponovno prekopali in identificirali 3. maja 1962. Koreckij je bil Jud, rojen 13. decembra 1915 v vasi Kamjanji

Nagrobnik majorju Isaaku Fajviševiču Koreckemu pred gradom v Murski Soboti, 1945 (foto: Zoltan Gerenčer; hrani: Marjan Gerenčer).

Brid v Žitomirski regiji. Junija 1940 je v domači regiji vstopil v Rdečo armado in bil večkrat odlikovan. V času smrti je bil poveljnik 214. gardnega strelskega polka v sestavu 73. gardne strelske divizije,[74] ki ji je do marca poveljeval Koreckijev rojak iz Žitomirske regije, generalmajor Semjon Antonovič Kozak. Nasledil ga je generalmajor Vasilij Ivanovič Ščerbenko iz Mikolajevske regije.[75]

Poleg štirih višjih častnikov je bilo med poimensko znanimi padlimi vojaki iz Ukrajine 29 nižjih častnikov, ostali so bili vojaki, razen ene vojakinje, Valentine Aleksandrovne Ogienkove. Rodila se je leta 1923 v vasi Gnevka v Harkovski regiji, kjer je bila vključena v Rdečo armado. Služila je v 299. strelski diviziji, v kateri je 22. aprila

70 Žnidarič, *Četrta operativna cona*, str. 751–753.

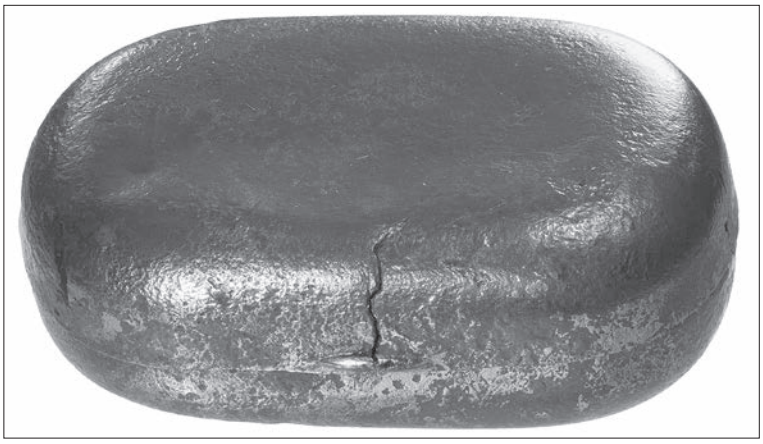
71 Hribovšek, *Prekmurska brigada*, str. 85–219.

72 CAMO, f. 33, s. 11458, d. 786, Буланый Иван Филимонович, Донесения о безвозвратных потерях (Poročilo o nepovratnih izgubah), 28. 4. 1945, 299. strelska divizija, str. 4; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=57370532 (13. 3. 2023).

73 CAMO, f. 33, s. 11458, d. 858, Ширин Федор Филиппович, Донесения о безвозвратных потерях (Poročilo o nepovratnih izgubah), 10. 8. 1945, rezervni častniški sestav južne skupine sil, str. 8: Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=65332338 (17. 3. 2023).

74 CAMO, f. 6652, s. 187690c, d. 7, Корецкий Исаак Файвишевич, Книга погребения (Knjiga pogrešanih), 1. 1. 1945–8. 5. 1945, 214. gardni strelski polk, 73. gardna strelska divizija, str. 29; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=1151902467 (14. 2. 2023); Koreckij Isaak Fajviševič, Pamyat naroda, https://pamyat-naroda.ru/heroes/person-hero121390317 (26. 7. 2026); PMMS, Zgodovinska zbirka: OOZZB NOV Murska Sobota, Zapisnik o prekopu in prenosu posmrtnih ostankov znanih borcev RA z območja okraja Murska Sobota, zapisnik in krsta št. 1881; Hajdinjak, Življenjski poti, https://www.youtube.com/watch?v=CG9xUlzWw0M

75 73. gardna strelska divizija, https://ru.wikipedia.org/wiki/73-гвардейская_стрелковая_дивизия? (16. 8. 2026).

Škatlica za tobak, najdena ob prekopu posmrtnih ostankov vojaka Leontija Andreeviča Nitnika (PMMS, inv. št. Z-2012; foto: Tomislav Vrečič). Nitnik se je rodil leta 1906 v Viniški regiji v Ukrajini, kjer je bil mobiliziran leta 1944. Boril se je v 299. strelski diviziji in umrl 12. aprila v Bakovcih (Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=4556164 (18. 3. 2023)).

podlegla ranam in bila pokopana v Murskih Črncih. Njeni posmrtni ostanki so bili prekopani in identificirani 17. aprila 1962.[76] Ogienkova je bila ena od dveh rdečearmejk, ki sta padli v Prekmurju. Druga je bila Marija Mihajlovna Ljivova, mlajša vodnica iz Leningrajske regije v Rusiji. Služila je v 104. strelski diviziji in 8. aprila podlegla ranam v Murski Soboti.[77]

Najstarejši padli vojak je bil Nikifor Petrovič Babarin, rojen leta 1894 v kraju Krasnia Luč v Vorošilovgradski regiji[78] na skrajnem vzhodu Ukrajine, kjer je bil leta 1944 mobiliziran in vključen v 73. gardno strelsko divizijo. Pridobil je čin mlajšega gardnega vodnika in 7. aprila podlegel ranam v Murski Soboti. Njegovi posmrtni ostanki so bili prekopani in identificirani 3. maja 1962.[79] Leta 1927 sta bila rojena najmlajša vojaka med padlimi. Aleksej Grigorjevič Kabašnjuk se je rodil v vasi Kamenovatka v Mikolajevski regiji, kjer je bil marca 1944 mobiliziran in vključen v 23. samostojno minometno brigado rezerve vrhovnega poveljstva. Tako kot mnogo drugih je bil ubit 7. aprila pri Muri in pokopan na pokopališču v Dokležovju.[80] Viktor Gavrilovič Kovalev se je rodil v Kirovogradski regiji v osrednji Ukrajini, kjer je bil leta 1944 mobiliziran in vključen v 73. gardno strelsko divizijo, v kateri je pridobil čin gardnega vodnika. Ranam je podlegel 12. aprila in bil pokopan na pokopališču v Brezovcih.[81]

Poleg 73. gardne strelske divizije sta imeli v Prekmurju največ žrtev 122. in 299. strelska divizija, ki sta poskušali prebiti nemško fronto na desni strani Mure. Prva je izgubila 22 poimensko znanih vojakov z območja Ukrajine, druga pa 33. 299. strelski diviziji je med marcem in majem 1945, ko je bila začasno dodeljena 133. strelskemu korpusu, poveljeval ukrajinski polkovnik Mihail Evdokimovič Savčenko, rojen leta 1898 v Černigovski regiji.[82] Samo njen neuspeli poskus prehoda Mure preko začasnega mostišča med Dokležovjem in Veržejem med 5. in 7. aprilom naj bi po nekaterih podatkih terjal več kot 600 življenj.[83] Divizija je naletela na nepričakovano močan odpor dobro opremljenih združenih enot na desni strani reke in bila pod nenehnim ognjem prisiljena v umik. Mariborski nemški časopis je poročal o 411 preštetih umrlih, 200 domnevnih umrlih in 148 ujetih sovjetskih vojakih.[84] Slednje naj bi vse

76 CAMO, f. 58, s. 18003, d. 679, Огиенко Валентина Александровна, Донесения о безвозвратных потерях (Poročilo o nepovratnih izgubah), 15. 5. 1945, 299. strelska divizija, str. 29; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=5418971 (13. 3. 2023); PMMS, Zgodovinska zbirka: OOZZB NOV Murska Sobota, Zapisnik o prekopu in prenosu posmrtnih ostankov znanih borcev RA z območja okraja Murska Sobota, OOZZB NOV Murska Sobota, zapisnik in krsta št. 1600.

77 Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=8714801 (16. 2. 2023); PMMS, Zgodovinska zbirka: OOZZB NOV Murska Sobota, Zapisnik o prekopu in prenosu posmrtnih ostankov znanih borcev RA s področja okraja Murska Sobota, zapisnik in krsta št. 1699.

78 Danes Luganska regija ali Luganska oblast.

79 CAMO, f. 58, s. 18003, d. 669, Бабарин Никифор Петрович, Донесения о безвозвратных потеряхn (Poročilo o nepovratnih izgubah), 19. 4. 1945, 73. gardna strelska divizija, str. 9; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=4979607 (14. 2. 2023); PMMS, Zgodovinska zbirka: OOZZB NOV Murska Sobota, Zapisnik o prekopu in prenosu posmrtnih ostankov znanih borcev RA s področja okraja Murska Sobota, zapisnik in krsta št. 1745.

80 CAMO, f. 58, s. 18003, d. 624, Кабашнюк Алексей Григорьевич, Донесения о безвозвратных потерях (Poročilo o nepovratnih izgubah), 16. 4. 1945, 23. samostojna minometna brigada rezerve vrhovnega poveljstva, str. 4; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=4324485 (2. 4. 2023).

81 CAMO, f. 58, s. 18003, d. 755, Ковалев Виктор Гаврилович, Донесения о безвозвратных Потерях (Poročilo o nepovratnih izgubah), 3. 5. 1945, 73. gardna strelska divizija, str. 3; Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=4538064 (14. 2. 2023).

82 299. strelska divizija, https://ru.wikipedia.org/wiki/299-я_стрелковая_дивизия_(2-го_формирования) (16. 8. 2026); Pamyat naroda, Mihail Evdokimovič Savčenko, https://pamyat-naroda.ru/heroes/person-hero123789582 (3. 9. 2026).

83 Orešnik in Janež, Pred 40 leti, Veržejsko mostišče, str. 6.

84 *Marburger Zeitung*, 85, št. 100, 10. 4. 1945, str. 1, »Die mili-

likvidirali v Veržeju in okoliških krajih,[85] česar pa ne moremo potrditi s številom izkopanih posmrtnih ostankov. Komisija je leta 1962 v Veržeju in Kupetincih izkopala 23 posmrtnih ostankov sovjetskih vojakov, v Gornji Radgoni, kamor naj bi bili preneseni tudi padli v Hrastju-Moti, pa 25.[86] Na osnovi korpusnih in divizijskih poročil Trifković pritrjuje oceni, da je 299. divizija v tej neuspeli tridnevni operaciji izgubila okoli 500 vojakov in častnikov.[87] Pri tem jo imenuje za nesrečno, saj je v podobni akciji prehoda čez Donavo za vsako ceno, oktobra 1944 v Jugoslaviji že utrpela več kot 1000 izgub. Pričevalci tistega časa so govorili o krvavi reki in o mnogih rdečearmejcih, ki so utonili, njihova trupla pa je reka odnesla. V virih o umrlih vojakih je včasih navedeno, da je kateri utonil, vendar gre v teh primerih običajno za tiste, ki so jih dvignili iz vode oziroma jih je ta naplavila in so jih pokopali na bližnjih vaških pokopališčih.

GROBOVI IN OBELEŽJA V PREKMURJU

Vsi posmrtni ostanki vojakov Rdeče armade, ki so padli na območju Pomurja in so bili leta 1962 prekopani iz začasnih grobišč, ležijo v skupni grobnici na pokopališču v Murski Soboti. Skupna grobnica je v delu pokopališča, kjer so bili že predhodno grobovi sovjetskih vojakov, katerih posmrtni ostanki so bili z dveh lokacij v Murski Soboti tja preneseni junija 1945. V Murski Soboti so padle vojake in nižje častnike namreč sprva pokopavali na vrtu gimnazije, padle višje častnike oziroma poveljnike pa na dvignjeni zelenici pred soboškim gradom, kjer so jim postavili tudi nagrobnike.[88] V dogovoru z mestnimi oblastmi je za prekop posmrtnih ostankov 27 častnikov in 33 vojakov z javnih površin na pokopališče poskrbelo poveljstvo Rdeče armade v Murski Soboti, na čelu katerega je bil major Fedor Danilovič Barsukov.[89] Skupno grobišče so spomeniško uredili in postavili nagrobnik, sestavljen iz štirih povezanih belih marmornih plošč, za katerega je načrt izdelal soboški arhitekt in urbanist Feri Novak.[90]

Križ v obliki obeska, najden ob prekopu posmrtnih ostankov vojaka Jakova Lazareviča Spektorja (PMMS, inv. št. Z-2026; foto. Tomislav Vrečič). Spektor se je rodil leta 1915 v kraju Cekynivka v Viniški regiji v Ukrajini, kjer je bil mobiliziran leta 1944. Boril se je v 104. strelski diviziji in umrl 14. aprila v Murski Soboti (Memorial, https://obd-memorial.ru/html/info.htm?id=4459944 (16. 2. 2023)).

Zasnovo sedanjih nagrobnikov je izdelal arhitekt Štefan Ficko, slovesno pa so bili odkriti 1. novembra 1962. Leta 2005 so jim dodali še pravoslavni križ.[91] Sodeč po zapisanem na nagrobnikih, so v grobnici posmrtni ostanki 253 poimensko znanih oseb in 263 poimensko neznanih oseb.

Poleg obeležij na skupni grobnici so obeležja, posvečena spominu na padle rdečearmejce, še na

tärische Lage im steirischen Grenzraum. Sowietverluste bei Wernsee, 9. april«.

85 Lorenčič, *Rdeča armada*, str. 53.

86 Fujs, Seznam, str. 255.

87 Trifković, Operacije, str. 229.

88 PMMS, Zgodovinska zbirka: Jože Janež, Rdeča armada na Slovenskem, tipkopis, str. 12.

89 PMMS, Zgodovinska zbirka: Pismo majorja Barsukova prebivalcem Murske Sobote in Prekmurja, 26. 10. 1945, inv. št. Z-5522; Pamyat naroda, Fedor Danilovič Barsukov (1908–?), https://pamyat-naroda.ru/heroes/person-hero-926-11405 (12. 8. 2026).

90 Po pripovedovanju Evgena Emrija, ki je od leta 1968 v vlogi uslužbenca ZKS (Zveze komunistov Slovenije) in nato predstavnika ZZB NOB sprejemal različne delegacije iz Sovjetske zveze oziroma poznejših držav naslednic in svojce padlih, je ploščo z imeni padlih častnikov ena od teh delegacij odnesla v Sovjetsko zvezo (pogovor z avtorico, 10. 8. 2026). Tudi druge plošče, ki so tvorile obeležje, niso ohranjene.

91 Fujs, Seznam, str. 261.

Nagrobnik Jakovu Lazareviču Spektorju, ki so mu ga svojci postavili poleg mesta, kjer je pokopan na pokopališču v Murski Soboti (foto: Tomislav Vrečič, PMMS).

pokopališču v Lendavi,[92] ob cesti med Ocinjem in Serdico[93] ter v Murski Soboti. Po svoji mogočnosti izstopa spomenik zmage v središču Murske Sobote, ki ga je kot skupno grobnico padlih vojakov zasnoval sovjetski inženir iz Ukrajine Vladimir Arončik, o katerem pa nimamo drugih podatkov. Na osrednji mestni trg ga je umestil Feri Novak.[94] Gradnjo spomenika je majorju Barsukovu ukazalo poveljstvo Rdeče armade 6. maja 1945. Kljub temu, da se mu je čez nekaj dni iztekla dolžnost vojaškega poveljnika mesta, je ostal zadolžen za že omenjeno izvedbo prekopov v mestu in za nadzorovanje gradnje spomenika.[95] Izdelan je bil v 74 dneh, svečano pa so ga odkrili 12. avgusta 1945 ob prisotnosti predstavnikov zavezniških vojska Jugoslavije, Sovjetske zveze, Bolgarije, Velike Britanije in Združenih držav Amerike.[96] Mestne oblasti od vsega začetka niso bile naklonjene temu, da bi bila grobnica v središču mesta. Zato verjetno niso čakali še dva meseca s prekopom posmrtnih ostankov vojakov, pokopanih v mestu, da bi jih potem položili v grobnico/spomenik, ko je bila ta končana. Zatem so se odnosi med državama zaostrili, tako da sta vprašanje prekopov obe borčevski organizaciji ponovno odprli šele leta 1960.[97] Razpravljali so o možnosti prenosa posmrtnih ostankov v skupno grobnico na Batini, kjer so v spominskem parku pokopani ostanki vojakov Rdeče armade, padlih v batinski bitki, Podravini in Medmurju. Na koncu so se dogovorili, da bodo počivali na pokopališču v Murski Soboti, kjer bo zgrajena nova grobnica, za izvedbo prekopa pa je bila imenovana posebna komisija pri okrajnem odboru ZZB NOV.[98]

ZAKLJUČEK

Izmed 448 znanih vojakov Rdeče armade, ki so pokopani v Murski Soboti, za 26 ne vemo, kje so bili mobilizirani. Od ostalih 422 jih je bilo 216 mobiliziranih na območju današnje Ruske federacije, 206 pa na območjih drugih, danes samostojnih držav. Od slednjih jih je bilo 146 mobiliziranih na območju današnje Ukrajine. V Prekmurje so prišli v vojaških enotah, ki so bile reorganizirane ali na novo oblikovane na območju Ukrajine po veliki zmagi Rdeče armade pri Stalingradu. Bili so visoki in nižji častniki, poveljniki enot, topničarji, minerji, inženirci, vojaški uradniki in nava-

92 Obeležje je nagrobnik v obliki piramide, ki ga je na grobu svojih 13 padlih vojakov že leta 1945 postavila Rdeča armada, po prenosu posmrtnih ostankov pa so to označili z dodanim napisom (Novak et al., *Pomniki NOB*, str. 338).

93 Obeležje so leta 1995 postavili člani lokalnega turističnega društva na mestu, kjer je v času bojev Rdeče armade ob Kučnici delovala vojaška bolnišnica in kjer naj bi bilo pokopanih okoli 140 vojakov in častnikov Rdeče armade. Po prenosu njihovih posmrtnih ostankov leta 1955 naj bi bilo prvotno obeležje odstranjeno (Matko Ficko, V spomin pripadnikom Rdeče armade, https://www.prlekija-on.net/lokalno/14693/v-spomin-pripadnikom-rdece-armade (15. 2. 2023)). Obeležje je leta 2005 obnovila Občina Rogašovci, ob njem pa ob dnevu zmage potekajo občinske slovesnosti. Podatki, ki jih imamo o številu prekopanih, ne potrjujejo tako visoke številke. V Serdici je bilo namreč izkopanih 20 posmrtnih ostankov vojakov, ki so umrli v tamkajšnji bolnišnici, na pokopališču v Rogašovcih pa še 34 ostankov vojakov, ki so umrli v bolnišnici na Pertoči (Fujs, Seznam, str. 255–256). Tudi o prekopih in prenosih posmrtnih ostankov pred letom 1962 nimamo podatkov.

94 Mohar, Freedom, str. 135.

95 PMMS, Zgodovinska zbirka: Pismo majorja Barsukova prebivalcem Murske Sobote in Prekmurja, 26. 10. 1945, inv. št. Z-5522.

96 PMMS, Zgodovinska zbirka: Zapuščina Mira Štubla. Herojska RA v Soboti, tipkopis, str. 13.

97 ZZB NOV (Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne) in Sovjetski komite vojnih veteranov.

98 PMMS, Zgodovinska zbirka: Jože Janež. Rdeča armada na Slovenskem, tipkopis, str. 16.

dni vojaki, stari med 18 in 51 let. Premagovali so razdalje, bili mnoge bitke do zadnje usodne rane ali reke, ki se ni pustila premagati. Poleg spominskih obeležij, ki stojijo na grobovih in mestih spomina, jim z identifikacijo dajemo možnost, da ostanejo med nami kot dejanske osebe z imeni, priimki, domovino, sorodstvom, verovanji in junaštvi. Tako niso več neznani vojaki vojske neke države, ki je ni več.

Gradivo, uporabljeno v razpravi, ne ponuja podatkov o etnični pripadnosti vojakov, ponuja pa druge informacije, ki jih povezujemo z današnjo suvereno državo na območju nekdanje sovjetske federalne enote. Izmed vojakov na seznamu, ki so bili mobilizirani v Ukrajini, jih le devet ni bilo rojenih v Ukrajini, osem jih je bilo rojenih na območju Rusije, eden na območju Turkmenistana, za dva pa ni podatka.

IZJAVA O DOSTOPNOSTI PODATKOV
Raziskovalni podatki, obravnavani v prispevku, so na voljo v prilogi prispevka.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

CAMO – Centralni arhiv Ministrstva za obrambo Ruske federacije (ЦАМО – Центральный архив Министерства обороны Российской Федерации)
Poročila o nepovratnih izgubah (Донесения о безвозвратных потерях) in drugi imenski seznami.

PMMS – Pomurski muzej Murska Sobota
Zgodovinska zbirka

ČASOPIS

Marburger Zeitung, 1945.

LITERATURA

Боевой состав Советской армии [Vojaška sestava sovjetske armade], III. del, januar–december 1943 (ur. G. T. Zavizion), Vojaško-znanstveni oddelek Generalštaba. Moskva: Vojaška založba (Воениздат), 1972.

Боевой состав Советской армии [Vojaška sestava sovjetske armade], IV. del, januar–december 1944 (ur. P. A. Zilin), Inštitut za vojaško zgodovino Ministrstva za obrambo ZSSR, Zgodovinski in arhivski oddelek Generalštaba oboroženih sil ZSSR, Centralni arhiv Ministrstva za obrambo ZSSR. Moskva: Vojaška založba (Воениздат), 1988.

Боевой состав Советской армии [Vojaška sestava sovjetske armade], V. del, januar–september 1945 (ur. M. A. Gareev), Ministrstvo za obrambo ZSSR, Zgodovinski in arhivski oddelek Generalštaba. Moskva: Vojaška založba (Воениздат), 1990.

Caza, Shawn: *Conscription, Mobilization & Training of Red Army Enlisted Personnel 1939–1945* (magistrsko delo). Toronto: University of Toronto, 1997.

Erlihman, Vadim: *Потери народонаселения в XX веке* [Človeške izgube v 20. stoletju]. Moskva: Russkaya Panorama, 2004.

Fujs, Metka: Seznam leta 1945 padlih vojakov Rdeče armade na območju Pomurja, pokopanih na soboškem pokopališču. *Zbornik soboškega muzeja 28*. Murska Sobota: Pomurski muzej Murska Sobota, 2023, str. 247–296.

Godina, Ferdo: *Prekmurje 1941–1945*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1980.

Hribovšek, Mitja: *Prekmurska brigada*. Ljubljana: Partizanska knjiga, odbor Prekmurske brigade, 1975.

Hutinec, Goran: Djelovanje sovjetskih i bugarskih vojnih postrojbi u borbama za oslobođenje Međimurja i Podravine 1945. godine. *Podravina* 40, 2021, št. 2, str. 9–34.

Janež, Jože in Štubel, Miro in Brumen, Jožko: Borci Rdeče armade-padli v aprilu in maju 1945. *Umirali so v boju za svobodo*. Murska Sobota; Lendava: Svet za razvijanje tradicij NOB pri občinskem odboru ZZB NOV, 1968.

Laver, Aleksander Georgievič: Статистичний аналіз людських втрат ворогуючих сторін таукраїнського народу в роки великої вітчизняної війни [Statistična analiza človeških izgub nasprotnikov in ukrajinskega naroda v letih velike domovinske vojne]. *Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія»* [Znanstveni bilten univerze v Užgorodu »Zgodovina«] 30, 2013, št. 1, str. 91–99.

Lorenčič, Darjan: *Rdeča armada in osvoboditev Prekmurja leta 1945: kolektivna memorija lokalnega prebivalstva* (magistrsko delo). Maribor, 2022.

Majcen, Franček: *Prekmurska četa med Muro in Rabo: prispevek k zgodovini NOB v Prekmurju*. Ljubljana: ČZP Enotnost, 1994.

Maležič, Matija: *Zgodbe krutih časov. Iz zapiskov, dokumentov in spominov Matije Maležiča.* Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2008 (Gradivo in razprave 32).

Mataj, Janez: *Letala nad Prekmurjem*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1999.

Mitrovski, Bora in Glišić, Venceslav in Ristovski, Tomo: *Bugarska vojska u Jugoslaviji* 1941–1945. Beograd: Međunarodna politika, 1971.

Mohar, Katarina: Freedom is a monument: the Victory Monument in Murska Sobota – its erection, destiny, and context = Svoboda je spomenik: Spomenik zmage v Murski Soboti – nastanek, usoda, kontekst. *Acta historica artis Slovenica* 18, 2013, št. 2, str. 115–131.

Novak, Drago in Orešnik, Ivo in Šticl, Herman: *Pomniki NOB v Slovenskih goricah in Prekmurju*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1985.

Novak, Drago: *Prlekija 1941–1945*. Ljubljana: Založba Borec, 1987.

Orešnik, Ivo in Janež, Jože: Pred 40 leti je vzhajala krvava zarja. Osvoboditev Prekmurja. *Vestnik*, 37, št. 12, 28. 3. 1985, str. 4.

Orešnik, Ivo in Janež, Jože: Pred 40 leti je vzhajala krvava zarja. Rdeča armada v Prekmurju. *Vestnik*, 37, št. 16–17, 25. 4. 1985, str. 6.

Orešnik, Ivo in Janež, Jože: Pred 40 leti je vzhajala krvava zarja. Veržejsko mostišče – Mura je krvava tekla. *Vestnik*, 37, št. 15, 18. 4. 1985, str. 6.

Perovšek, Jurij: Delegacija SNOS v Prekmurju leta 1945. *Studia Historica Slovenica* 16, 2016, št. 2, str. 419–436.

Petranović, Branko: *Istorija Jugoslavije 1918–1988*, 2. knjiga. Beograd: Nolit, 1988.

Pirjevec, Jože: *Tito in tovariši*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011.

Plokhy, Serhii: *Vrata Evrope. Zgodovina Ukrajine*. Ljubljana: UMco, 2022.

Rybchenko, Ljudmila Viktorovna: Радянські військові мобілізації на території України у 1941–1945 [Sovjetska vojaška mobilizacija na ozemlju Ukrajine v letih 1941–1945]. *Друга світова війна: погляд з XXI століття. Історичні нариси,* 1. Kijev: Naukova Dumka, 2010, str. 303–318.

Schober, Franz Josef: Kriegsende 1945 im Raum Radkersburg. *Mitteilungsblatt der Korrespondenten der Historischen Landeskommission für Steiermark*, 1. Graz, 1988, str. 42–45.

Snyder, Timothy: *Krvava prostranstva. Evropa med Hitlerjem in Stalinom*. Ljubljana: UMco, 2025.

Strugar, Vlado: *Jugoslavija 1941–1945.* Ljubljana: Partizanska knjiga, 1980.

Štesl, Jurij: Ljutomerska železnica. *130 let pomurskih železnic* (ur. Jurij Štesl). Murska Sobota: Pomurski muzej Murska Sobota, 2021, str. 9–39.

Tesliuk, Roman: The Demographic Sustainability of Ukraine: The Historical Retrospective and the Current Challenges. *Studia Regionalne i Lokalne* 92, 2023, št. 2, str. 35–49. DOI: https://doi.org/10.7366/1509499529203

Trifković, Gaj: Operacije Crvene armije u sjevernoj Jugoslaviji 1944–1945. Iz sovjetskih dokumenata. *Vojnoistorijski glasnik*, 2017, št. 2, str. 205–233.

Žnidarič, Marjan: *Četrta operativna cona. Pregled zgodovine nacistične okupacije in osvobodilnega boja na slovenskem Štajerskem, Koroškem in v Prekmurju*. Ljubljana: Združenje borcev za vrednote NOB Slovenije, 2014.

Žunec, Branko: Ustanovitev zgodovinskega društva Pomurja. Kdo je osvobodil Prekmurje. *Vestnik*, 37, št. 21. 30. 5. 1985, str. 20.

SPLETNE STRANI

BaiduWiki

Semyon Konstantinovich Timoshenko: https://baike.baidu.com/en/item/Semyon%20Konstantinovich%20Timoshenko/1520281

Geroi strany (War heroes)

Mihail Nikolaevič Šarohin, https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=5396

Sergej Ilarionovič Dunaev, https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=18771

Memorial (Мемориал) [združena digitalna baza podatkov o ubitih in pogrešanih braniteljih domovine v veliki domovinski vojni]
https://obd-memorial.ru/html/

Obrazi slovenskih pokrajin

Papp, Jožef: »Ferdo Godina«: https://www.obrazi-slovenskihpokrajin.si/oseba/ferdo-godina/

Pamyat naroda (Память народа 1941–1945) [Spomin ljudstva – uradna digitalna baza Ministrstva za obrambo Ruske federacije, ki hrani podatke o sovjetskih udeležencih 2. svetovne vojne]
https://pamyat-naroda.ru/

Pomurski muzej Murska Sobota, Osebne bibliografije

Kuzmič, Franc: Bibliografija Jožeta Janeža: https://www.pomurski-muzej.si/pages/posts/jane-joe-bibliografija-69.php

Prlekija-on.net

Matko Ficko, Filip: V spomin pripadnikom Rdeče armade. Slovesnost na kraju nekdanje bolnišnice v Ocinju-Serdici, 7. maj 2017: https://www.prlekija-on.net/lokalno/14693/v-spomin-pripadnikom-rdece-armade

Wikipedija

73. gardna strelska divizija: https://ru.wikipedia.org/wiki/73-гвардейская_стрелковая_дивизия?

299. strelska divizija: https://ru.wikipedia.org/wiki/299-я_стрелковая_дивизия_(2-го_формирования)

Victory Day over Nazism in World War II.: https://en.wikipedia.org/wiki/Victory_Day_over_Nazism_in_World_War_II

Yadwashem

Jews in the Red Army 1941–1945: https://www.yadvashem.org/research/research-projects/soldiers.html

VIDEO

Hajdinjak, Boris: Življenjski poti in smrti Izaka Koreckega in Grigorija Gildenberga, Znanstvena konferenca *Rdeča armada v Prekmurju – stanje raziskav*, Mednarodni raziskovalni center druge svetovne vojne Maribor (MRC), Melje, 22. 12. 2023, https://www.youtube.com/watch?v=CG9xUlzWw0M

SUMMARY

Red Army Soldiers Enlisted in the Territory of Present-Day Ukraine and Fallen in Prekmurje Between April and May 1945

At the end of March 1945, the 27th Army of the Soviet Union Red Army, originally assigned to the 3rd Ukrainian Front, reached Prekmurje through Szombathely and on 3 April arrived in Murska Sobota. A few days later, it retreated to the units of the 57th Army from the same front, which took over positions along the Kučnica Stream and around Radgona to break through the German line on the Mura River. Part of these units remained in Prekmurje until the end of the war. Several hundreds of Red Army soldiers died in battle or from injuries sustained in battle. Their remains were transferred from provisional burial sites into a collective tomb in 1962. To date, 448 of 516 buried soldiers have been identified, including officers of the Red Army and troops of different nationalities who were enlisted for the duration of military operations and throughout the Soviet Union. Due to many systematic population transfers in Tsarist Russia and later Stalin's Soviet Union, which were used as a tool of colonization, forced assimilation, or punishment, the borders of former Soviet republics or current independent states do not overlap with national boundaries. Since its establishment as the Soviet republic, the borders of present-day Ukraine, too, shifted both during and after the war. While it is impossible, nor is it our objective, to determine the fallen soldiers' national affiliation, documents offer information regarding their places of birth and places or areas of enlistment. 146 of identified soldiers buried in Murska Sobota were enlisted in the territory of modern Ukraine. The article thus contributes to the conclusion that the number of all Soviet victims of the Second World War cannot be equated with the number of victims originating from the territory of the present-day Russian state, and the same applies to the number of Red Army soldiers who lost their lives in Slovenia.

PRILOGA

Seznam znanih padlih vojakov Rdeče armade, ki so bili mobilizirani na območju Ukrajine in so pokopani na pokopališču v Murski Soboti

	Priimek, ime, patronimik	Leto rojstva	Datum vpoklica	Regija/oblast	Enota	Čin	Datum smrti 1945	Kraj prvega pokopa
1	Andreev Vasilij Maksimovič	1908	1944	Stalinska	73. gsd	mlajši vodnik	7. 4.	Zenkovci
2	Andrjuščenko Petr Ivanovič	1925		Kirovogradska	73. gsd	desetnik	7. 4.	Lemerje
3	Aničenko Nikolaj Logvinovič	1923	1944	Odeška	73. gsd	stražar	10. 4.	Brezovci
4	Antonov Nikolaj Vasiljevič	1924	20. 1. 1944	Kijevska	27. A	višji vodnik	1. 4.	Krplivnik
5	Babarin Nikifor Petrovič	1894	1944	Vorošilovgradska	73. gsd	mlajši vodnik	7. 4.	Murska Sobota
6	Bajrak Vasilij Aleksejevič	1896	1944	Izmailska	104. sd	vojak	16. 4.	Murska Sobota
7	Baševskij Petr Grigorjevič	1921	1940	Poltavska	108. gsd	nadporočnik	5. 4.	Gorica
8	Baškatov Ivan Semenovič	1910		Dnipropetrovska	122. sd	vojak	10. 4.	Murska Sobota
9	Batjok Roman Ostapovič	1901	1943	Poltavska	73. gsd	vojak	18. 4.	Murska Sobota
10	Belik Konstantin Fedorovič	1903		Izmailska	57. A	vojak	30. 4.	Motvarjevci
11	Bondarj Mitrofan Friforjevič	1907	16. 3. 1944	Viniška	73. gsd	vojak	7. 4.	Zenkovci
12	Bondarenko Ivan Grigorjevič	1916	1944	Odeška	113. sd	vojak	13. 4.	Rogašovci
13	Bondarenko Matvej Fokovič	1922		Odeška	299. sd		7. 4.	Bakovci
14	Bondarenko Serafim Andreevič	1916	1944	Odeška	299.sd	vojak	7. 4.	Bakovci
15	Borščˇ Nikolaj Vasiljevič	1906	1943	Zaporoška	108. gsd	vojak	4. 4.	Lemerje
16	Boževskij Dmitrij Aleksandrovič	1910		Černoviška	10. gzdd	vojak	13. 4.	Dolnji Slaveči
17	Brovčenko Trofim Ignatjevič	1897	1944	Odeška	299. sd	vojak	7. 4.	Lipovci
18	Bryzgalov Nikolaj Ivanovič	1926	9. 1943	Stalinska	23. smb	desetnik	7. 4.	Dokležovje
19	Bulanij Ivan Filimovič	1912	1934	Dnipropetrovska	299. sd	poročnik	7. 4.	Dokležovje
20	But Sergej Grigorjevič	1924	1944	Dnipropetrovska	42.gap	vojak	21. 4.	Tešanovci
21	Bistrina Gavril Sidorovič	1913	1944	Izmailska	61.gsd	mlajši vodnik	17. 4.	Tešanovci
22	Caran Konstantin Fedorovič	1923		Odeška	299. sd	vojak	8. 4.	Bratonci
23	Čemeris Ivan Fedorovič	1899		Kirovogradska	299. sd	vojak	8. 4.	Bratonci
24	Čerkas Fedosij Mihajlovič	1909		Kirovogradska	10. gzdd	vojak	17. 4.	Tešanovci
25	Čerkašin Jurij Stepanovič	1906		Sumska	299. sd	vojak	9. 4.	Tropovci

26	Černyi Aleksander Danilovič	1910	1944	Odeška	168.ssč	vojak	17. 4.	Tešanovci
27	Dikusar Ivan Fedorovič	1904	1944	Odeška	23. smb	vojak	7. 4.	Dokležovje
28	Djačenko Aleksej Ivanovič	1910	1944	Zaporoška	20. gsd	vojak	27. 4.	Tešanovci
29	Drumov Ivan Ivanovič	1912	1944	Odeška	982.stb	vojak	24. 4.	Vidonci
30	Dulepov Pavel Jakovlevič	1899		Krimska ASSR	299. sd	vojak	8. 4.	Bratonci
31	Džamaev Esen	1918		Odeška	20. gsd	vojak	21. 4.	Moravci
32	Galuška Pavel Ivanovič	1909		Kirovogradska	299. sd	mlajši vodnik	8. 4.	Bratonci
33	Gavriš Dmitrij Semenovič	1923	4. 1. 1945	Mikolajevska	299. sd	vojak	7. 4.	Lipovci
34	Golubenko Vasilij Nikitovič	1920	1944	Harkovska	73. gsd	vojak	7. 4.	Murska Sobota
35	Gončar Ivan Fedorovič	1918		Černoviška	122. sd	vojak	27. 4.	Tešanovci
36	Gopkala Filipp Nikolaevič	1906		Kijevska	299. sd	vojak	7. 4.	Dolnja Lendava
37	Gošurenko Andrej Safronovič	1925	1944	Odeška	73. gsd	mlajši vodnik	13. 4.	Brezovci
38	Gricanov Ivan Feoktistovič	1920	1944	Izmailska	122. sd	mlajši vodnik	6. 4.	Gradišče
39	Gukov Vasilij Akimovič	1898	12. 8. 1944	Dnipropetrovska	10.gzdd	vojak	6. 4.	Murska Sobota
40	Hižnjak Nikolaj Vasiljevič	1924		Stalinska	122. sd	vojak	19. 4.	Lendava
41	Iljinov Ivan Leontjevič	1899	26. 2. 1943	Harkovska	10. gzdd	vojak	6. 4.	Murska Sobota
42	Iljenko Dmitrij Kirilovič	1924		Odeška	122.sd	vojak	12. 4.	Lendava
43	Jaroševič Timofej Adamovič	1903	1944	Stalinska	108. gsd	vojak	4. 4.	Lemerje
44	Javsejev Aleksander Mihajlovič	1910		Poltavska	559. ssb	desetnik	18. 4.	Lendava
45	Kabašnjuk Aleksej Grigorjevič	1927	03.1944	Mikolajevska	23. smb	vojak	7. 4.	Dokležovje
46	Karaučenko Leontij Spirdonovič	1923		Dnipropetrovska	20. gsd	mlajši vodnik	28. 4.	Bodonci
47	Kirčenko Fedor Leontjevič	1910	23. 10. 1943	Poltavska	952. sp	vodnik	7. 4	Lipovci
48	Kirilenko Vasilij Ivanovič	1913	1944	Odeška	299. sd	vojak	4. 4.	Pince
49	Kiriljuk Andrej Grigorjevič	1922	1944	Viniška	20. gsd	višji vodnik	13. 4.	Grad
50	Koljada Maksim Vladimirovič	1908	1941	Vorošilovgradska	122. sd	višji vodnik	8. 4.	Murska Sobota
51	Kondrašov Nikolaj Afanasjevič	1923		Stalinska	10. gzdd	vojak	10. 4.	Dolnji Slaveči
52	Kondratenko David Sergejevič	1901	1944	Kirovogradska	108. gsd	vojak	5. 4.	Gorica
53	Korbovskij Aleksej Maksimovič	1919	1944	Odeška	104. sd	vojak	11. 4.	Brezovci
54	Koreckij Isaak Fajviševič	1915	1940	Žitomirska	73. gsd	major	13. 4.	Murska Sobot

55	Kosjanov Andrej Pavlovič	1914	1944	Odeška	73. gsd	vodnik	12. 4.	Lemerje
56	Košelenko Vasilij Ivanovič	1912	1943	Poltavska	299. sd	vojak	19. 4.	Lipovci
57	Kovalenko Damjan Pankratjevič	1915		Zaporoška	122. sd	vodnik	19. 4.	Dobrovnik
58	Kovalenko Fedot Pavlovič	1906	1941	Kirovogradska	113. sd	vojak	23. 4.	Rogašovci
59	Kovalev Viktor Gavrilovič	1927	1944	Kirovogradska	73. gsd	vodnik	12. 4.	Brezovci
60	Kozijr Zahar Safanovič	1912	22. 6. 1941	Harkovska	65. isb	desetnik	3. 4.	Dokležovje
61	Krendovskij Vasilij Aleksandrovič	1918		Dnipropetrovska	30. utg	vojak	30. 4.	Pordašinci
62	Kritski Viktor Gavrilovič	1924	1944	Izmailska	73. gsd	vojak	12. 4	Brezovci
63	Krikun Ilija Jakovljevič	1912	23. 7. 1941	Odeška	104. sd	vojak	11. 4.	Tišina
64	Krivulenko Nikolaj Petrovič	1902	1944	Odeška	299. sd	vojak	7. 4.	Lendava
65	Kuc Vasilij Petrovič		1944	Zaporoška	73. gsd	vojak	16. 4.	Murska Sobota
66	Kulinič Mihail Stepanovič	1909	1944	Odeška	20. gsd	vojak	27. 4.	Tešanovci
67	Kuzjmenko Fedor Evremovič	1917	1939	Kijevska	104. sd	delovodja	20. 4.	Skakovci
68	Lesovoj Ivan Vasiljevič	1925	1944	Stalinska	20. gsd	vojak	15. 4.	Tešanovci
69	Litvjakov Vasilij Leontjeič	1909	10. 4. 1944	Odeška	73. gsd	mlajši vodnik	7. 4.	Zenkovci
70	Lozovoj Afanasij Efremovič	1899		Harkovska	122. sd	vojak	17. 4.	Lendava
71	Lisenko Pavel Haritonovič	1905	1943	Harkovska	104. sd	vojak	10. 4.	Domajinci
72	Malica Vasilij Nikitovič	1914		Kirovogrdska	73. gsd	vojak	7. 4.	Zenkovci
73	Marijanov Ivan Petrovič	1903	1944	Odeška	113. sd	vojak	14. 5.	Prosenjakovci
74	Martijnijuk Fedor Fedorovič	1920	1944	Černoviška	104. sd	vojak	6. 4.	Rankovci
75	Martijnijuk Nikolaj Jakovlevič	1913	1944	Odeška	73. gsd	vojak	11. 4.	Brezovci
76	Maslov Stepan Evlampievič	1903		Dnipropetrovska	299. sd	vojak	18. 4.	Tropovci
77	Mirončenko Andrej Petrovič	1918	29. 3. 1944	Odeška	73. gsd	mlajši vodnik	7. 4.	Zenkovci
78	Mitenkov Aleksej Ivanovič	1920	20. 8. 1944	Izmailska	73. gsd	desetnik	7. 4.	Zenkovci
79	Mogilev Nikolaj Fedorovič	1926		Izmailska	10. gzdd	vodnik	11. 4.	Dolnji Slaveči
80	Motornij Pavel Silovič	1922	1944	Mikolajevska	73. gsd	stražar	17. 4.	Rogašovci
81	Nafikov Nasib Ibatovič	1914	1944	Izmailska	113. sd	vojak	15. 4.	Rogašovci
82	Nedomovnij Justin Mihajlovič	1907		Odeška	299. sd	vojak	13. 4.	Tropovci
84	Nezersekul Savelij Prokofljevič	1901	1944	Odeška	299. sd	vojak	7. 4.	Lendava

85	Nitnik Leontij Andreeveič	1906	1944	Viniška	299. sd	vojak	12. 4.	Bakovci
86	Njagu Idratij Georgievič	1914	1944	Černoviška	104. sd	vojak	7. 4.	Rankovci
87	Notijč Ivan Andreevič	1907	1.7. 1944	Mikolajevska	65. isb	vojak	6. 4.	Bratonci
88	Ogienko Valentina Aleksandrovna	1923		Harkovska	299. sd	vojakinja	22. 4.	Murski Črnci
89	Olenič Vladimir Gavrilovič	1925		Poltavska	382. gsap	vojak	18. 4.	Lendava
90	Olennik Aleksej Danilovič	1924	1943	Sumska	84. sd	vojak	19. 5.	Prosenjakovci
91	Omeljčenko Andrej Nikolaevič	1924	1944	Odeška	113. sd	vojak	17. 4.	Rogašovci
92	Oponasenko Mahail Romanovič	1926	11. 12. 1944	Poltavska	122. sd	vojak	6. 4	Krog
93	Ostapenko Vasilij Mihajlovič	1904	1944	Odeška	84. sd	vojak	20. 4.	Tešanovci
94	Pančuk Gavril Andreevič	1901	1944	Viniška	299. sd	vojak	15. 4.	Krog
95	Perlin Mihail Semenovič	1923	1941	Krimska ASSR	73. gsd	vodnik	6. 4.	Zenkovci
96	Petrenko Ivan Andreevič	1924	1944	Viniška	299. sd	desetnik	7. 4.	Bratonci
97	Pivzenko Sergej Vasiljevič	1914	14. 4. 1944	Kirovogradska	10.gzdd	vojak	6. 4.	Murska Sobota
98	Počernij Vasilij Kirilovič	1925	29 10. 1943	Mikolajevska	320. sd	vojak	2. 4.	Tešanovci
99	Polivanij Jakov Sergeevič	1914	1945	Poltavska	113. sd	višji vodnik	28. 4.	Bodonci
100	Poljanica Vasilij Jakovljevič	1924	1944	Viniška	299. sd	mlajši vodnik	13. 4.	Tropovci
101	Probačaj Filip Grigorjevič	1918	1943	Dnipropetrovska	61. gsd	vodnik	16. 4.	Tešanovci
102	Prokopenko Vasilj Petrovič	1918	1944	Izmailska	73. gsd	vojak	12. 4	Brezovci
103	Pužakov Dmitrj Semenovič	1925	1944	Izmailska	113. sd	vojak	10. 4.	Rogašovci
104	Pijšenko Anton Stepanovič	1923	1944	Izmailska	73. gsd	vojak	3. 5.	Tešanovci
105	Rakuljak Grigorij Petrovič	1912	1944	Odeška	73. gsd	vojak	9. 4.	Murska Sobota
106	Raševskij Ivan Osipovič	1895	23. 10. 1943	Dnipropetrovska	10. gzdd	vojak	6. 4.	Murska Sobota
107	Rešetnikov Sergej Timofeevič	1925		Zaporoška	10. gzdd	vodnik	10. 4.	Dolnji Slaveči
108	Rjasnoj Mihail Panteleevič	1913	30. 10. 1944	Dnipropetrovska	299. sd	višji vodnik	17. 4.	Dokležovje
109	Romanenko Vladimir Jakovlevič	1924	1944	Izmailska	73. gsd	vojak	5. 4.	Rankovci
110	Romanov Genadij Tihonovič	1926	09. 1943	Stalinska	23. smb	desetnik	6. 4.	Dokležovje
111	Rijbalka Aleksej Iljič	1912	1941	Harkovska	20. gsd	mlajši vodnik	5. 5.	Tešanovci
112	Rijndin Ivan Stefanovič	1909	1941	Harkovska	113. sd	vojak	20. 4.	Rogašovci
113	Sajnenko Efim Ivanovič	1922	1944	Černigovska	73. gsd	vojak	8. 4.	Murska Sobota

114	Salo Ivan Karpovič	1924	1943	Kirovogradska	299. sd	vodnik	7. 4.	Bakovci
115	Samec Fedor Petrovič	1906	1944	Izmailska	20. gsd	vojak	15. 4.	Tešanovci
116	Sapa Afanasij Ivanovič	1909		Zaporoška	299. sd	vojak	6. 4.	Bratonci
117	Semaka Ilija Dmitrievič	1922	1944	Černoviška	104. sd	vojak	6. 4.	Rankovci
118	Senzenis Kirill Semenovič	1926	1944	Odeška	73. gsd	vojak	10. 4.	Brezovci
119	Serbin Nikolaj Sidorovič	1912		Kirovogradska	73. gsd	vojak	29. 4.	Tešanovci
120	Serdjuk Vasilij Semenovič	1914	1943	Dnipropetrovska	6.gsk	vojak	8. 4.	Gerlinci
121	Skljarenko Pavel Mihajlovič	1913	1944	Odeška	299. sd	vojak	6. 4.	Lendava
122	Skorobreha Nikifor Karpovič	1904	1944	Odeška	299. sd	vojak	9. 4.	Bakovci
123	Sokolov Emelijan Semenovič	1902	1944	Černoviška	108. gsd	vojak	8. 4.	Gorica
124	Sokotun Pavel Klimentjevič	1900		Kijevska	122. sd	vojak	24. 4	Lendava
125	Soroka Nikifor Nikolaevič	1909		Izmailska	73. gd	vojak	16. 4.	Moravci
126	Spektor Jakov Lazarevič	1915	1944	Viniška	104. sd	vojak	14. 4.	Murska Sobota
127	Šabanov Mihail Ivanovič	1900	1941	Stalinska	61. gsd	vojak	2. 5.	Tešanovci
128	Šarkov Semen Matveevič	1909	1941	Odeška	299. sd	vojak	7. 4.	Lipovci
129	Ščerbakov Illarion Saveljevič	1898	1943	Zaporoška	113. sd	vojak	11. 5.	Kuzma
130	Šejko Mihail Efimovič	1922		Harkovska	299. sd	višji vodnik	7. 4.	Dokležovje
131	Šestak Ivan Fedorovič	1924	1943	Zaporoška	299. sd	vodnik	7. 4.	Dokležovje
132	Šinkevič Efim Aleksandrovič	1912	1944	Odeška	204.ppn	vojak	27. 4.	Tešanovci
133	Širin Fedor Filippovič	1903		Harkovska	73. gsd	poročnik	13. 4.	Murska Sobota
134	Širjaev Nikolaj Fedorovič	1901	1944	Harsonska	73. gsd	desetnik	5. 4.	Rankovci
135	Terešenko Boris Ivanovič	1899	1944	Kirovogradska	73. gsd	vojak	7. 4.	Topolovci
136	Tereščenko Ivan Afanasjevič	1910		Dnipropetrovska	10. gzdd	vojak	10. 4.	Dolnji Slaveči
137	Terleckij Grigorij Vasiljevič	1897	1943	Poltavska	73. gsd	vojak	6. 4.	Zenkovci
138	Tihonov Dmitrij Mihajlovič	1906	1944	Dnipropetrovska	113. sd	vojak	1.5.	Tešanovci
139	Trocenko Denis Gerasimovič	1908	1943	Dnipropetrovska	113. sd	vojak	17. 4.	Rogašovci
140	Vašin Feodosij Maksimovič	1912	1944	Mikolajevska	108. gsd	vojak	4. 4.	Gornji Črnci
141	Veklič Ivan Viktorovič	1910	1944	Harkovska	299. sd	desetnik	6. 4.	Lipovci
142	Veselovskij Sidor Jakovlevič	1903	8. 4. 1943	Viniška	122. sd	vojak	4. 4.	Murski Črnci

143	Višneveckij Fedor Ivanovič	1910	1943	Dnipropetrovska	108. gsd	vojak	4. 4.	Lemerje
144	Volkov Sergej Sergejevič	1920		Poltavska	122. sd	vojak	7. 4.	Murska Sobota
145	Volčkov Ivan Andronovič	1925	1944	Izmailska	113. sd	vojak	10. 4.	Rogašovci
146	Zamnius Vasilij Grigorjevič	1910		Stalinska	84. sd.	vojak	17. 4.	Tešanovci

A	armada
isb	inženirska sapêrska brigada
gap	gardni artilerijski polk
gsap	gardni samohodni artilerijski polk
gsd	gardna strelska divizija
gsk	gardni strelski korpus
gzdd	gardna zračno desantna divizija
ppn	polk za posebne namene
sd	strelska divizija
smb	samostojna minometna brigada.
ssb	samostojni sapêrski bataljon
ssč	samostojna strelska četa
utg	uprava za vojaške terenske gradnje

